

UNIFICAREA POLITICO-JURIDICĂ ȘI ADMINISTRATIVĂ A ROMÂNIEI MARI REFLECTATĂ ÎN DEZBATERILE INSTITUTULUI SOCIAL ROMÂN (1922—1923)

Dr. Angela Banciu

1. Încheierea procesului de făurire a statului național unitar și necesitatea elaborării Constituției României Mari

Marea Unire de la 1918, moment ce a reprezentat încununarea luptei poporului român pentru unitate și independență națională, a contribuit la declanșarea unor puternice energii creatoare ale națiunii, conducând la dezvoltarea pe o treaptă superioară a vieții sociale, economice și culturale a României. Evidențiind semnificația și importanța actului Unirii din 1918, secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia că acest eveniment de referință în istoria noastră națională „a constituit o strălucită victorie istorică a luptei eroice, îndelungate a maselor populare pentru făurirea națiunii române, a marcat împlinirea visului secular al tuturor românilor de a trăi uniți în granițele aceleiași țări, într-un stat unic, liber, independent”¹.

Apreciată în epocă ca „cea mai frumoasă zală din salba gloriei românești”, Marea Unire din 1918 deschidea calea soluționării unor importante probleme economice și social-politice, în vederea *consolidării* statului național unitar. În consecință, întreg procesul istoric al dezvoltării României întregite va fi orientat, prioritar, spre *desăvârșirea politico-juridică* a țării, prin elaborarea și legitimarea unui așezământ legislativ-constituțional nou, capabil să asimileze și să integreze într-un tot unitar întreaga spiritualitate românească.

Războiul pentru unificarea neamului răscolise în profunzime marile probleme ce frământau societatea românească, cerind grabnica lor soluționare: „Acțiunea lui (a războiului n.a.) — arăta sociologul D. Drăghicescu — a fost ca și a unui cataclism cosmic; înfierbîntînd, ani de zile, atmosfera socială a omenirii, a accelerat evoluția multor chestiuni mari, a accentuat unele tendințe care-l precedaseră cu veacuri sau decenii”². De altfel, chiar în perioada grea a războiului, a retragerii și rezistenței în Moldova, clasele conducătoare, făcînd apel la popor, la mase, au fost obligate de împrejurările istorice vitrege să procedeze la o democratizare

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 26, București, Edit. Politică, 1984, p. 430.

² Dumitru Drăghicescu, *Partidele politice și clasele sociale*, București, Tipografia „Reforma socială”, 1922, p. 3.

a societății, democratizare ce se impunea, într-un anume fel, de la sine și, de aici, și la o schimbare a ordinii constituționale existente până atunci³. Preluind și dezvoltând aceste tendințe la nivelul întregii națiuni române, actul revoluționar din 1 decembrie 1918 crease, prin însăși esența lui, *baza politică și națională* a democratizării societății, prin legitimarea unor acte constituționale și normative care să corespundă acestor realități și deziderate la care românii au aspirat dintotdeauna. Iar modalitatea practică în care se înfăptuise realizarea idealului național, prin afirmarea principiului de *suveranitate națională* și a *dreptului de liberă autodeterminare*, deschidea o clară perspectivă democratică desăvârșirii unității naționale.

Hotărînd unirea tuturor românilor într-un singur stat, Adunarea Națională de la Alba Iulia a schițat bazele unui program de reorganizare democratică a întregii țări, pentru că Alba Iulia exprimase voința de unire a întregii națiuni. Chiar dacă acest program nu va fi adoptat în întregime în viitoarele acte legislative ale României întregite, el a reprezentat *documentul de fond* de la care s-a pornit în reorganizarea politică, juridică și administrativă a țării, constituind, în același timp, principalul punct de referință democratic în dezbaterile de idei ale perioadei 1918—1923.

În România, adoptarea noii Constituții a întârziat în raport cu constituțiile celorlalte state desprinse din fosta monarhie austro-ungară (Iugoslavia, Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, Austria). Instabilitatea guvernamentală din perioada anilor 1918—1922, rigiditatea procedurii de modificare a vechii constituții, necesitatea consolidării pe plan extern a unificării statului național român prin tratatele de pace și contradicțiile în cadrul și între diferitele grupări și partide politice au amînat discutarea problemei constituționale. La toate acestea, mai putem adăuga avîntul revoluționar al maselor populare în favoarea lărgirii drepturilor și libertăților democratice, ca și dificultățile inerente de a topi într-un tot unitar o „lege a legilor” pentru trei părți de teritorii și de populație românești, guvernate în trecut de legi diferite.

O constituție se impunea nu atît din necesitatea aplicabilității ei pe întreg teritoriul țării, cît mai ales pentru a consemna, într-o formulare clară, *sanționarea juridică* a unității naționale, pînă acum expresie numai a voinței națiunii. De aceea, în concepția multor sociologi, juriști, economiști și psihologi ai vremii (D. Gusti, N. Iorga, V. Madgearu, A. Rădulescu, I. C. Filitti, C. Angelescu ș.a.), ca și în viziunea principalilor oameni politici de atunci (I. I. C. Brătianu, I. G. Duca, I. Maniu, C. Stere, I. Mihailescu ș.a.), noua constituție trebuia să reprezinte una din formele și mijloacele de desăvîrșire a marii Uniri, menită a da o bază juridică nouă statului român reîntregit. Un nou act juridic fundamental al tuturor românilor era cu atît mai necesar cu cît în condițiile în care, imediat după 1918, virfurile înstărite ale minorității maghiare și germane din Transilvania tinjeau după pozițiile privilegiate de altă dată, considerînd prezența lor în cadrul statului român ca o realitate conjuncturală⁴. De

³ Vezi, în acest sens, Eurosina Popescu, *Din istoria politică a României. Constituția din 1923*, București, Edit. Politică, 1983, p. 39—55.

⁴ Ion Bitoleanu, *Din istoria României moderne. 1922—1926*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 91.

aceea, noua constituție trebuia să asigure și reglementarea regimului naționalităților conlocuitoare și să spulbere iluziile acelor „care mai credeau că alcătuirea României noi nu este definitivă”⁵.

Era necesară o nouă constituție și nu o revizuire a celei vechi — chiar dacă textul multor articole urma să fie păstrat integral din cea promulgată la 1866 — pentru ca parlamentul României Mari să delibereze întreg complexul constituției și să sancționeze acest important act prin votul expres al reprezentanților poporului român din întreg teritoriul țării, cu hotărele întregite. Numai o nouă constituție putea să legitimeze o realitate concret-istorică și națională de necontestat, anume că România era după război, după Hotărârea de la Alba Iulia, un *stat nou* nu numai prin teritoriul și poporul întregit, ci și prin prefacerile social-economice și politice adinzi aduse prin reformele legislative ce urmau a fi înfăptuite.

Constituția de la 1923 s-a elaborat, deci, într-un context istoric ce a urmat marelui act politic de la 1 decembrie 1918, dar și cu amintirea lui 13 decembrie 1918 și a grevei generale din 1920, a presiunilor opiniei publice pentru vot universal și a țărânimii pentru împroprietărire, în condițiile în care capitalismul intra într-o perioadă de stabilizare și cînd burghezia liberală, grupată în jurul Partidului Național-Liberal, era cea mai puternică, considerîndu-se purtătoarea de cuvînt a întregii națiuni române.

2. Efervescența de idei cu caracter democratic generată de problematica noii constituții și reflectarea acesteia în dezbaterile publice organizate de Institutul Social-Român

Evenimentele istorice petrecute înainte și după Marea Unire din 1918, legate de necesitatea adoptării unui nou așezămînt constituțional pentru toți românii, au generat o tendință vizibilă în rîndul grupărilor, partidelor, oamenilor politici, precum și în cel al unor personalități marcante ale vieții științifice și culturale din țara noastră de a se apropia tot mai mult de ideea democratizării societății, prin elaborarea unor teze și propuneri cit mai realiste privind viitoarea organizare politică și juridică a României. Este elocvent, din acest punct de vedere, ciclul de prelegeri desfășurat la Institutul Social-Român, condus de Dimitrie Gusti, cu scopul de a deștepta și sensibiliza interesul opiniei publice pentru noul așezămînt constituțional al României.

Acțiunea întreprinsă de institut a reprezentat o *formă democratică* de dezbateră impusă de problematica complexă a dezvoltării pe baze noi a României și în planul vieții științifice și culturale. Investigarea organizării constituționale a României întregite s-a concentrat în direcția relevării caracterului *național* al legiurii române, considerată ca fiind expresia continuității vieții noastre statale, prin analiza comparativă cu noile constituții europene elaborate după război. Cu prilejul acestor conferințe și dezbateri au fost avansate puncte de vedere, orientări și

⁵ Ce a făcut P.N.L. în patru ani de guvernare?, București, Imprimeriile „Independența”, f.a., p. 4.

tendențe sociale și politice dintre cele mai diferite, de la liberali, țărâniști și conservatori la socialiști, fiind prezentate și opiniile reprezentanților naționalităților conlocuitoare. Pe lângă scopul științific, de cercetare analitică a noii constituții în raport cu dezvoltarea constituțională românească și, mai ales, cu vechea Constituție de la 1866, dezbaterile au urmărit și un scop practic, acela de a oferi, printr-o operă de „reconstrucție științifică”, soluții cit mai viabile pentru așezămîntul fundamental al României Mari.

Inaugurînd ciclul prelegerilor, Dimitrie Gusti a procedat la o amplă și pertinentă analiză sociologică a necesității unei noi constituții românești, considerată a fi, pe bună dreptate, produsul unei epoci istorice: „O constituție — afirma cunoscutul sociolog — nu poate fi deci împrumutată și nici nu poate fi opera unui legislator inspirat, căci ea nu are a crea și inventa nimic, ci numai de a formula politiceste și juridiceste, în mod solemn, psihologia socială, starea economică, dezideratele dreptății sociale și aspirațiile etice ale națiunii”⁶. Evidențiind caracterul de particularitate al constituției, rezultat din necesitatea de a exprima experiența socială specifică națiunii, D. Gusti considera că, în fond, „Constituția este pentru un stat ceea ce este conștiința pentru sufletul omenesc..., o constituție contemporană este însăși conștiința națională codificată”⁷.

Invocînd problema calității autorului (legiuitorului) constituției viitoare, Vintilă Brătianu considera că acesta nu poate fi numai istoric și psiholog, ci și *sociolog* (subl. ns.), cunoscător profund al firii și însușirilor neamului său, a condițiilor naturale și politice de așezare a statului său⁸, pentru ca din complexul tuturor acestor elemente el să știe să aleagă temeliile cele mai sigure pentru edificiul care-l preocupă. Și primul principiu care trebuia să inspire viitorul act fundamental al României — principiul afirmat, de altfel, în unanimitate de toți participanții la aceste dezbateri — era acela de a păstra statului român caracterul său *unitar-național*. Acest caracter izvora — după opinia lui V. Brătianu — nu numai din concepțiile moderne cu privire la alcătuirea formei de stat, ci, mai ales, din *condițiile specifice* ale țării noastre reîntregite, care impuneau un efort susținut al tuturor românilor pentru propășirea ei viitoare: „Numai solidarizînd întreaga masă a poporului cu mersul statului vom putea spori energia națională și recîștiga timpul pierdut”⁹. Fiind convins de necesitatea multor prefaceri ce trebuiau aduse actului fundamental, V. Brătianu aprecia că din vechea Constituție de la 1866, sub regimul căreia s-a trecut de la România Mică la România Mare, trebuia preluat *zeul* și *mesajul* pe care aceasta le-a îndeplinit, de a asigura traiul național și democratic al statului român modern¹⁰.

Pentru a se putea asigura și cimenta *unitatea națională* a românilor, noul așezămînt juridic trebuia să deschidă calea spre dezvoltarea și pro-

⁶ Dimitrie Gusti, *Cuvînt de deschidere*, în *Noua Constituție a României* (23 de prelegeri publice organizate de Institutul Social-Român), București, Cultura Națională, f.a., p. 2.

⁷ *Ibidem*, p. 2.

⁸ Vintilă Brătianu, *Nevoile statului modern și Constituția României Mari*, în *Noua Constituție a României*, ed. cit., p. 25—26.

⁹ *Ibidem*, p. 28.

¹⁰ *Ibidem*, p. 37.

pășirea *culturii naționale* prin școală, învățământ, presă, deoarece „cu cit cultura și conștiința maselor se ridică, cu atât trebuie să li se dea puțință de a fi solidarizate cu mersul statului”¹¹. De altfel, în conținutul majorității dezbaterilor s-a insistat prioritar asupra rolului *cultural* pe care trebuia să-l îndeplinească noul act constituțional, el fiind nu numai cadrul politic și juridic al desfășurării vieții naționale, ci și *factorul decisiv* care să stimuleze știința, învățământul, dezvoltarea culturală în genere: „Cum se va putea realiza unificarea politică și administrativă — se întreba D. Gusti — decît pe cale culturală, pe cale sufletească”¹² (subl. ns.).

Efervescența de idei cu caracter democratic ce străbătea întreaga viață socială din acea vreme a determinat organizarea și susținerea, tot în cadrul Institutului Social-Român, a unui ciclu de 19 prelegeri publice despre doctrinele partidelor politice în raport cu elaborarea și menirea noului așezămînt constituțional al României Mari. Într-un asemenea cadru, era firesc ca viziunea și concepția sociologică despre stat și societate, democrație și libertate, egalitate și justiție socială să transpară în conținutul multora dintre doctrinele politice ale vremii.

Subliniind rolul partidului politic în orice societate, D. Gusti considera că partidele și doctrinele politice alcătuiesc împreună „o forță motrice socială a oricărui regim constituțional”¹³, misiunea unui partid politic fiind aceea de a da „cuprins, sens și colorit formelor constituționale”¹⁴. Sintetizînd funcțiile educative ale oricărui partid politic, Gusti consideră că acesta trebuie să fie „pedagogul politic al națiunii și să devină una din cele mai importante instituții sociale pentru educația politică și socială a individului ca cetățean, trezind interesul fiecăruia pentru problemele sociale și politice ale timpului și conștiința răspunderii”¹⁵. Analizînd, apoi, scopul partidului politic, ca organism permanent al unei asociații libere de cetățeni, de a „ajunge negreșit la puterea de a guverna”, D. Gusti identifică elementele distincte dintre partidul politic și „camarilă”: dacă partidul politic se implică activ în viața constituțională, urmărind răsturnarea formei de guvernămînt sau pentru a-și impune voința în cadrul unei forme de guvernămînt „în plină publicitate”, camarila este și ea un fel de partid politic, grupat în jurul monarhului, care nu se amestecă direct în viața politică, ci lucrează din umbră, incluzîndu-se în mecanismul constituțional și captînd bunăvoința monarhului¹⁶.

Cu prilejul prelegerilor amintite, *neoliberalismului* i s-a rezervat o largă expunere, el fiind mai bine conturat teoretic în raport cu schimbările ce trebuiau aduse ordinii constituționale. De altfel, principalii doctrinari ai neoliberalismului (Șt. Zeletin, M. Manolescu, D. Drăghicescu, I. G. Duca ș.a.) stabileau o legătură strînsă între doctrina liberală și necesitatea includerii ei în conținutul noii constituții. Precizînd că bur-

¹¹ *Ibidem*, p. 31.

¹² Dimitrie Gusti, *Individ, societate și stat*, în *Noua Constituție a României*, ed. cit., p.

125.

¹³ Dimitrie Gusti, *Partidul politic*, în *Doctrinile partidelor politice* (19 prelegeri publice organizate de Institutul Social-Român), București, Cultura Națională, 1922—1923, p. 1.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*, p. 21.

¹⁶ *Ibidem*, p. 5.

ghezia liberală a alcătuit o constituție după interesele ei specifice, Șt. Zeletin consideră că orice constituție trebuie să aibă la temelie principiul intervenției forței de stat¹⁷. Pentru aceasta, el încearcă să demonstreze de ce interesele burgheziei sint, în același timp, și aspirații naționale, considerind că „nu este nimic mai legitim decît ca reprezentanții acestor aspirații să croiască Constituția țării în acest spirit, în care aspirațiile lor și totodată ale națiunii pot deveni cit mai curînd și cit mai în întregime realitate”¹⁸.

Afirmîndu-se ca un promotor al dezvoltării economiei naționale românești, dar preocupat de continua ridicare a prestigiului țării pe plan internațional, D. Drăghicescu considera că noul act fundamental nu poate avea alt țel decît „o rezistență tot mai dîră contra acestei tendințe de exploatare economică și financiară internațională și de o sustragere, o eschivare progresivă de la acapararea și exploatarea străină deja înfăptuită”¹⁹. Pe aceeași linie se înscrie și I. G. Duca, care lansează formula „naționalismului economic”, concepută ca un instinct de conservare, ca un mijloc de a salva individualitatea materială a fiecărei națiuni față de puterea economică a altora²⁰. De altfel, accentuarea tendinței privind necesitatea obținerii independenței economice a țării prin limitarea penetrației capitalului străin într-o perioadă cînd se pregătea elaborarea noului act constituțional avea scopul de a determina includerea unor prevederi ce vor constitui, în viitor, jaloanele politicii liberale, denumită în epocă „prin noi înșine”. Eforturile desfășurate în acest sens de către burghezia liberală română nu erau însă singulare, ci se integrău în curentul european postbelic manifestat în multe state mici și mijlocii ce-și împliniseră, după război, dezideratele lor naționale, state ce urmăreau ca printr-o eventuală independență economică să poată să-și consolideze unitatea și independența lor statală²¹.

În dezbaterile de idei privind problema constituțională, reprezentanții doctrinei țărăniste (C. Stere, V. Madgearu, I. Mihalache, iar, mai târziu, E. Ene, M. Ralea, Gh. Zane) au avansat o serie de idei și teze progresiste privind viitoarea organizare a statului și a societății. Între aceștia, C. Stere a avut una dintre concepțiile cele mai clar formulate privind soluțiile democratice cerute de noua etapă de dezvoltare a statului român. Activitatea teoretică și practică desfășurată de Stere pentru elaborarea și adoptarea Constituției din 1923, cit și poziția sa constantă de apărare a regimului democratic-parlamentar, i-au dat dreptul să afirme (după excluderea lui din Partidul Național-Țărănesc) că, orice s-ar întîmpla, „istoria democrației române nu va putea face abstracție de numele meu”²². Alături de Stere, o contribuție importantă la dezbaterile privind

¹⁷ Ștefan Zeletin, *Neoliberalismul*, București, Edit. „Pagini agrare și sociale”, 1927, p. 174.

¹⁸ *Ibidem*, p. 175—176.

¹⁹ Dumitru Drăghicescu, *Partidele politice și clasele sociale*, edit. cit. p. 10—11.

²⁰ I. G. Duca, *Doctrina liberală*, în *Doctrinile partidelor politice*, edit. cit., p. 105.

²¹ Marin Nedelea, *Aspecte ale vieții politice din România în anii 1922—1923*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1987, p. 222—223.

²² Constantin Stere, *Documentări și lămuriri politice. Preludii. P. N. Ț. și „Cazul Stere”*, București, Atelierele Adevărul, 1930, p. XX.

elaborarea noii constituții a avut-o și Virgil Madgearu, care preconiza un așezământ legislativ „care să garanteze suveranitatea deplină a poporului în legislație, guvernare și administrație”²³. De altfel, din întreaga concepție țărănistă se degajă o idee extrem de înaintată privind desfășurarea vieții politice și anume că numai clasa muncitoare și țărănimea sînt menite să poarte „standardul democrației politice”²⁴, chiar dacă această idee va fi ulterior abandonată de fruntașii Partidului Național-Țărănesc.

Nicolae Iorga acorda o importanță preponderentă în evoluția unei societăți factorilor morali și culturali, ceea ce s-a reflectat și în poziția lui față de noua constituție. Elementul fundamental pe care Iorga îl așează la baza doctrinei este „naționalismul instinctiv și democratic”, izvorit din viața seculară a maselor și strîns legat de conștiința poporului. După el, viața tradițională în care se regăsește o libertate adîncă, dinlăuntru, oferă românilor „un fel de omenie constituțională a noastră mai bună decît orice constituție fără omenie”²⁵.

Constituind un puternic stimulent în acțiunea de trezire a conștiinței opiniei publice față de viitoarea organizare a statului român integrit, ciclul de conferințe organizat la Institutul Social-Român a reprezentat o contribuție teoretică importantă la clarificarea unor probleme de bază ale dezvoltării României și a concepțiilor politice ale unor partide și doctrinari politici. Pe lingă propagarea a numeroase idei cu caracter democratic, reieșite din conținutul dezbaterilor, trebuie remarcată forma *democratică*, deschisă în care ele s-au desfășurat. Prezența, pe de o parte a reprezentanților minorității maghiare și germane (cum ar fi, de pildă, Geza Kiss, fost rector al Universității din Debrecin sau Hans Otto Roth, președintele partidului german), pe de altă parte a socialistilor (Ilie Moscovici, Gheorghe Grigorovici) constituia, prin ea însăși, o afirmare a principiilor democratice. De altfel, G. Kiss afirma că românii „au priceput foarte bine a apăra integritatea ideii statului contra tuturor tendințelor distrugătoare, dar pe de altă parte au înțeles tot așa de bine a prețui și ocroti acele elemente de origine străină statului, care s-au pus într-un mod sincer în serviciul lui, recunoscînd existența și suveranitatea statului român”²⁶. Iar socialistul Ilie Moscovici evidenția faptul că partidul său declară deschis ca principiu fundamental „lupta de clasă revoluționară, care tinde la pregătirea transformării societății burghezo-capitaliste în societatea socialistă”²⁷.

Puternica emulație științifică, culturală și politică generată de elaborarea noii constituții dovedea că acest act fundamental era așteptat ca un veșmînt sărbătorește al Marii Uniri și, totodată, ca armătura solidă de zidire și consolidare a noului stat realizat cu atîtea jertfe. Nu s-a neglijat nici modul în care celelalte țări (mai ales Franța și Anglia) priveau acest cristal concentrat al realității geografice, economice, al legilor

²³ Virgil Madgearu, *Doctrina țărănistă*, în *Doctrinile partidelor politice*, edit. cit., p. 81.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Nicolae Iorga, *Doctrina naționalistă*, în *Doctrinile partidelor politice*, edit. cit., p. 34.

²⁶ Geza Kiss, *Ideologia și tendințele minorității maghiare*, în *Doctrinile partidelor politice*, edit. cit., p. 238.

²⁷ Ilie Moscovici, *Lupta de clasă și transformarea revoluționară*, în *Doctrinile partidelor politice*, edit. cit., p. 302.

și al politicii interne și externe al noii României. Pentru că, dincolo de nevoia internă a dezvoltării societății noastre pe calea progresului, România se afla într-un context internațional ce-i crea obligații politice și moral-juridice de constituționalitate, fiind legată prin vechimea alianțelor sale de țări constituționale de tradiție ale Europei. Nu întâmplător, dezbaterile pe marginea actului fundamental s-au făcut în raport cu noile constituții europene, textul acestora fiind difuzat și cunoscut integral de oamenii politici, de juriști și sociologi, economiști și politologi, angajați activ în acțiunea de reconstrucție politică, legislativă și culturală a României Mari: „Să sperăm — afirma D. Gusti — și să dorim că viitoarea constituție va deveni regulatorul unei vieți naționale mai avansate, care ne va întări înăuntru și ne va înălța în afară între națiuni”²⁸.

În pofida faptului că, pe parcurs, noul act constituțional adoptat în 1923 va oscila între deziderat și realitate, el a reprezentat, în esență, cea mai democratică legiuire constituțională burgheză, prin care România s-a întărit, s-a consolidat în interior și s-a afirmat cucerind prestigiu în afară. Îndeplinind rolul de *instrument politico-juridic* și de liant integrator al întregii vieți naționale românești timp de un deceniu și jumătate, Constituția din 1923 a avut menirea principală de a fi *Constituția Unificării*, a legării și sudurii economice, teritoriale, politice și spirituale a României Mari. Ea a deschis o nouă etapă în dezvoltarea țării pe calea progresului social, avind ca obiectiv *desăvârșirea* organizării statale și a vieții sociale unitare postbelice. Pe baza acestui așezămînt constituțional s-a putut infăptui, într-un ritm relativ rapid, procesul de încheiere unitară a întregului organism economico-social interbelic, realizîndu-se unificarea administrativă, legislativă și politică a statului român întregit.

²⁸ Dimitrie Gusti, *Individ, societate și stat în Noua Constituție a României*, edit. cit., p. 425.